

Аннотация
Остапенко Н.И.

Творческий потенциал личности в контексте проблем современного образования

В статье раскрывается суть понятия «творчество», «потенциал», «творческий потенциал личности», освещаются разнообразные подходы относительно их толкования. Доказывается, что взаимодействие качеств и особенностей личности, которые могут реализоваться в конкретном творческом акте, является внутренним источником творчества, а значит творческим потенциалом. Универсальной есть его способность к выведению личности на новый уровень жизнедеятельности, преобразования самой личности. Дается определение творческого потенциала человека как сложной системы психогенетических и психологических качеств, интегрального единства природных и социальных сил человека, совокупность способностей, возможностей и качеств к осуществлению творческой деятельности, реализацию творческих подходов в данном процессе, которые позволяют находить уникальное, принципиально новое решение проблем, а также обеспечивать субъективные потребности личности в творческой самореализации и саморазвитии.

Ключевые слова: творчество, потенциал, личность, творческий потенциал личности.

Summary
Ostapenko N.I.

Creative Potential of a Personality in the Context of the Problems of Modern Education

The article reveals the essence of the concept "creativity", "potential", "personal creativity", highlights the diverse approaches to their definition. It is proved that interaction of qualities and peculiarities of a personality, which can be realized in specific creative act, are the inner source of creativity, that is creative potential. Its ability to taking the personality to the new level of vital functions, transformation of the personality is universal. The definition of creative potential of a person is given, as a complex system of psychogenetic and psychological qualities, integral unity of the natural and social powers of a person, totality of abilities, skills and qualities to the realization of creative activity, realization of creative approaches in this process, which allow to find unique, principally new decision of problems, and also to secure subjective needs of a personality in creative self-realization and self-development.

Key Words: creativity, potential, personality, creative potential of a personality.

УДК 371.134:78.071.4+78.083(045)

Павленко О.М.

кандидат педагогічних наук, викладач кафедри
інструментально-виконавської підготовки
Ніжинського державного університету ім. М.Гоголя
(м.Ніжин)

Методичні основи навчання джазової імпровізації майбутнього вчителя музики

У статті висвітлено специфіку джазового музикування. Розкриваються особливості джазової мелодики, ритміки, гармонії, форми. Доводиться, що оволодіння навичками імпровізації дає змогу урізноманітнити зміст і форми прилучення студента до музичної творчості. Джазова імпровізація передбачає розвиток емоційно-рефлекторної здатності майбутнього вчителя музики до миттєвого художньо-творчого втілення особистісних емоційно-естетичних уявлень і фантазій у музичному матеріалі. Застосування комплексу методів, як джазове мелодико-фігураційне, ритмічне, мотивне, гармонічне варіювання, створення джазового акомпанементу, аналіз джазових імпровізацій, планування джазової імпровізації, групове джазове музикування, практичних джазових вправ, сприятиме цілеспрямованому формуванню вмінь джазової імпровізації майбутнього вчителя музики у процесі інструментально-виконавської підготовки.

Ключові слова: майбутній вчитель музики, джазова імпровізація, методи навчання, вміння джазової імпровізації.

Постановка проблеми у загальному вигляді... У вітчизняному освітньому просторі відбуваються процеси, спрямовані на формування нової генерації педагогічних кадрів, здатних бути професійно мобільними та реалізувати свій потенціал в умовах майбутньої педагогічної діяльності. Модернізація сучасної мистецької освіти зумовлює необхідність впровадження нових ефективних навчальних технологій, зорієнтованих на формування творчого потенціалу особистості, інтеграцію професійних знань, умінь та навичок. Навчання основам джазової імпровізації майбутнього вчителя музики набуває особливого значення.

Аналіз останніх досліджень і публікацій, в яких започатковано розв'язання цієї проблеми... У сучасній науковій літературі набули широкого висвітлення питання виникнення й становлення джазу (К.Берендт, Д.Колліер, В.Конен, А.Медведев, Є.Овчинников, Ю.Панасьє, В.Переверзєв, У.Сарджент, М.Уільямс та ін.), з історії джазових стилів та їх еволюції (В.Срохін, В.Дряпіка, В.Полянський, Ю.Чугунов та ін.), джазового виконавства та імпровізації (Є.Барбан, О.Баташов, Б.Гнилов, Ю.Кінус, Д.Лівшиць, А.Одер,

С.Фінкельстайн, Л.Фезер, Г.Шуллер та ін.). Останнім часом набули широкого висвітлення проблеми навчання джазу та джазової імпровізації (Д.Бейкер, І.Бриль, Б.Брилін, В.Дряпіка, О.Жаркова, Дж.Мехіган, Дж.Кокер, Ю.Козирев, Д.Краммер, О.Курильченко, Ю.Маркін, В.Молотков, Н.Попович, О.Степурко, О.Хижко та ін.).

Метою даної статті є висвітлення методичних основ навчання джазової імпровізації майбутнього вчителя музики.

Виклад основного матеріалу. Вдосконалення сучасної системи професійної підготовки майбутнього вчителя музики є не таким ефективним, якщо не зважати на джазове мистецтво та його імпровізаційний аспект. Навчання особливостям імпровізації є важливою умовою розвитку виконавця-інструменталіста. У процесі опанування цього виду музично-творчої діяльності він пізнає окремі елементи музичної мови (мелодичні, гармонічні), принципи форми для органічної побудови композиції.

Здатність до імпровізації, як зазначає О.Олексюк, передбачає високий рівень культури мислення, глибокі знання, професіоналізм виконавця. Прагнучи до гармонії, краси та досконалості творча імпровізація виступає як форма реалізації духовного потенціалу особистості музиканта-педагога. Вчена вважає, що музично-виконавська імпровізація передбачає особливу духовну активність, що супроводжується спалахами творчої інтуїції, творчої уяви, станом інсайту, художнім осяянням. За внутрішнім характером одномоментного охоплення музичного твору (симультанного образу) стоїть чинник вільного конструювання, боротьби мотивів і прийняття рішення [3].

Доведено, що джазова імпровізація є важливим напрямком професійної підготовки майбутнього вчителя музики. Введення цього виду творчої діяльності у процес фахової підготовки музиканта-педагога значно розширює його педагогічні можливості, сприяє розвитку творчого потенціалу студентів, формуванню та вдосконаленню виконавських вмінь і навичок, розширенню сфери застосування професійних можливостей. Оволодіння навичками імпровізації дає змогу урізноманітнити зміст і форми прилучення студента до музичної творчості.

Джазова імпровізація передбачає розвиток емоційно-рефлекторної здатності майбутнього вчителя музики до миттєвого художньо-творчого втілення особистісних емоційно-естетичних уявлень і фантазій у музичному матеріалі.

Як підкреслює К.Шпаковська, джазова імпровізація становить значну педагогічну цінність: збільшує можливості загальнокультурного виховання особистості (розширення діапазону знань з історії та теорії джазу), сприяє творчому вихованню (активізація асоціативно-комбінаторного й аналітичного мислення особистості), включає засоби морально-естетичного виховання особистості (засвоєння ціннісних пріоритетів на основі ознайомлення з творчістю провідних майстрів джазу) [4].

Застосування джазової імпровізації в процесі інструментально-виконавської підготовки сприятиме розвитку творчого потенціалу майбутнього вчителя музики, глибшому засвоєнню та застосуванню набутих знань, формуванню і вдосконаленню вмінь та навичок, активізації музичних здібностей, художньо-образного мислення, фантазії, уяви, естетичного смаку, стимулюватиме творчу самостійність.

Джазова імпровізація – це вид художньо-креативної діяльності, під час якої творчий продукт створюється оригінальними музично-виражальними засобами джазового мистецтва.

Науковці, музиканти-виконавці, музиканти-педагоги зазвичай відкидають неконтрольований експромт у джазовій імпровізації. Джазові музиканти, створюючи свої композиції, планують майбутню імпровізацію більшою або меншою мірою, хоча результат завжди є непередбачуваним. Це дає виконавцям можливість поєднувати вільний політ фантазії з одночасним спрямуванням її в певні рамки, тобто спрямовувати імпровізацію в потрібному напрямку згідно із змістом музичного твору.

Основним принципом джазової імпровізації є створення мелодичної імпровізаційної лінії. Мелодія в джазі є важливим елементом його музичної мови. Джазова мелодика виникла в межах афро-американського фольклору. Розвиток відбувався під впливом європейської музичної культури, але із збереженням автентичних художніх особливостей. У класичному джазі та свінгу в мелодиці переважають принципи європейського ладового мислення, у стилі бі-боп у мелодичну лінію впроваджуються хроматичні та альтеровані ступені, у стилі кул та подальших стилях застосовуються атональні й хроматичні лади.

У практиці джазового музикування виокремились два принципи імпровізації: парафразний (орнаментальна варіація на тему) та лінійний (створення нової мелодичної теми). В сучасній джазовій практиці імпровізаційне соло створюється за допомогою стандартних мелодичних зворотів на основі гармонічної схеми джазового стандарту.

Застосування *методу мелодико-фігураційного варіювання* дозволить сформувати в майбутніх вчителів музики вміння оперувати прийомами видозміни музичного матеріалу та створення джазової імпровізаційної мелодичної лінії. До таких прийомів належать застосування допоміжних та прохідних звуків, оспівування, гамоподібних побудов, арпеджіо та секвенцій. Допоміжні, прохідні звуки можуть бути діатонічними та хроматичними і застосовуватися під час імпровізації як окремо, так і разом. Оспівування здійснюється за допомогою діатонічних та хроматичних звуків та їхнього поєднання. Застосування гамоподібних побудов включає використання у процесі музикування різні за типами лади, трихорди, тетрахорди та пентахорди. Пасажі типу арпеджіо передбачають гру за акордовими звуками у різноманітному інтервальному співвідношенні. Для розвитку імпровізаційної горизонталі та вертикалі використовуються діатонічні та хроматичні секвенції.

Опанування кожного прийому мелодико-фігураційного варіювання закріплюється виконанням музично-творчих завдань та вправ на музичному інструменті. Комбінування прийомів мелодико-фігураційного варіювання в джазовому музикуванні дає змогу майбутньому вчителю музики створити різноманітну та цікаву імпровізацію. Основою для створення джазової імпровізаційної мелодичної лінії за методом мелодико-фігураційного варіювання є тема джазового стандарту, гармонічна схема або лад.

Джазове імпровізаційне мистецтво характеризується *оригінальною* системою ритмічної організації, що вирізняє його серед інших видів музичного мистецтва. Ритм у джазі є складною багаторівневою системою. Для джазу характерні найбільш яскраві і складні приклади ритмічної техніки. В джазовій ритміці спостерігається прагнення до самостійності ритмічних ліній, їхньої насиченості та конфліктності, що має особливий естетичний сенс. На противагу музиці європейської традиції, в якій основна метрична пульсація закладена в самій мелодії, в джазі ритм не поєднується з мелодією, а знаходиться в самостійній площині.

Тип біту у джазовому музикуванні (граунд-біт, оф-біт, он-біт, ту-біт, фоур-біт тощо), зумовлений трактуванням метричної структури такту, співвідношенням долевих і ритмічних акцентів, ступеня їхньої збіжності або незбіжності. Для джазу характерним є тернарний принцип ритмічних пропорцій, синкопування, поліритмія, ритм-випередження, частіше рубато, блукаючі акценти. Специфікою мистецтва джазу є протиставлення регулярному, чітко організованому біту, більш вільної і гнучкої ритміки. Таку специфічну ритмічну оформленість звуковисотності у джазі називають свінгом. Акценти, які виникають у процесі джазового музикування, слухач сприймає як хвилеподібний рух. При виконанні джазових композицій у слухача складається уявне враження прискорення темпу шляхом «розгойдування».

Метод ритмічного варіювання передбачає опанування основними прийомами джазової ритміки, характерними ритмічними моделями та вмінням оперувати ними при створенні імпровізаційної горизонталі та вертикалі. До таких прийомів належать: тріольний принцип ритмічної організації, синкопування, акцентування, видозміна ритмічного малюнку. Моделі включають поєднання різних ритмічних фігур. Одним із прийомів ритмічного варіювання є також вміння конструювати ритмічні моделі для імпровізації. Застосування музично-творчих завдань та практичних вправ спрямовано на опанування основних елементів джазової ритміки та ритмічних моделей. Це дає студенту змогу впевнено обирати доцільний прийом або модель, щоб створити ритмічне оформлення теми, акомпанемент та імпровізацію під час джазового музикування.

Вміння видозмінювати мотиви є необхідною умовою під час імпровізаційного музикування. Створення мотивів відбувається за допомогою гамоподібних побудов, відрізків арпеджіо, допоміжних та прохідних нот, оспівування тощо. Видозміна мотивів є найпростішою основою імпровізації. На основі об'єднання мотивів будуються джазові музичні фрази, які відокремлюються при музикуванні паузами. Це надає імпровізаційному соло виразності та сприяє кращому сприйняттю її слухачами.

Застосування *методу варіювання мотивів* у процесі формування вмінь джазової імпровізації дозволить опанувати прийомами модифікації мотиву. До таких способів ми включили оволодіння прийомами мелодичної та ритмічної видозміни структури мотиву. Також важливим є використання секвенційного розвитку мотиву. Застосування музично-творчих завдань на основі прийомів мелодично-фігураційного, ритмічного варіювання дозволить майбутньому вчителю музики опанувати способами видозміни мотивів.

Одним із важливих елементів музично-виражальної системи джазу є гармонія. В джазовій гармонії поєдналися афро-американські ідіоми із європейською традицією. Джазова гармонія ґрунтується на закономірностях європейської гармонічної системи та ладового принципу блюзового інтонування. Результатом такої взаємодії є усталені гармонічні звороти та акордова фактура, які існують в джазовій практиці. У фонічному контексті це виражається в загальній дисонантності джазового звучання, а в технічному – в особливостях утворень, будови і взаємодії акордів.

У джазовій гармонії дисонантні співзвуччя не залежать від особливостей розв'язання акордів. Різноманітні за своєю структурою дисонантні акорди можуть йти в джазі один за одним тривалий час, утворюючи еліптичні ланки, які дають відчуття постійного «блукання» тонального центру та функціональної невизначеності. Внутрішня гармонічна заостреність, тональна нестійкість, як підкреслює є типовою рисою практично усіх джазових жанрів і напрямів.

Основою джазової гармонії є септакорди, а не тризвуки. В джазовій практиці використовують такі види септакордів: великий мажорний септакорд, малий мажорний септакорд, малий мінорний септакорд, великий мінорний септакорд, малий септакорд, зменшений септакорд. Досить часто використовуються складні акорди: нонакорди, ундецимакорди, терцдецимакорди, акорди нетрцієвої будови, зокрема квартакорди, неповні акорди. Широке застосування альтерації різних тонів акордів значно посилює колоритність звучання.

Слід підкреслити, що в музиці європейської класичної традиції мелодичне начало панує над гармонічною основою та визначає її зміст. У джазі інший підхід: мелодія та гармонія взаємодоповнюють одна одну. Мелодична основа джазового стандарту формує гармонічну структуру, а гармонічна – визначає контур мелодичної лінії.

Застосування під час навчання *методу гармонічного варіювання* дозволяє опанувати студентам основні прийоми видозміни гармонічної вертикалі. До таких способів належать: вміння застосовувати складні за структурою акорди (нонакорди, ундецимакорди, терцдецимакорди) поряд із септакордами, акорди з допоміжними та альтерованими звуками, прохідні та допоміжні акорди, заміни акордів (по медіанті, тритонова заміна). Крім того, майбутній учитель музики має знати розташування акордів (тісне, широке, мішане) та їхнє мелодичне положення (терція, квінта, септима), специфіку пропуску тонів в акордах, вміти з'єднувати голоси

акордів у гармонічній послідовності, розподіляти акорди між двома руками в залежності від складу інструментів в процесі джазового музикування. Важливо пам'ятати, що кожному джазовому акорду відповідає певний лад, який можна використати у процесі музикування. Застосування музично-творчих завдань та вправ дасть змогу студенту опанувати основні способи гармонічної видозміни.

Специфіка музикування в джазі передбачає створення виконавцем не тільки мелодичної імпровізаційної лінії, але й власного супроводу до теми джазового стандарту та імпровізації у процесі сольного або ансамблевого виконання. *Метод створення джазового акомпанементу* дозволить студенту оволодіти прийомами створення акомпанементу на основі найбільш уживаних моделей традиційного джазу. До таких типових моделей ми включили: «бас-акорд», «блукаючий бас», «синкопований акорд», «аранжований акорд», «блукаючий бас + акорд (синкопований акорд)», «басова остинатна фігурація».

У практиці джазового музикування склалися такі традиції, що дозволяють виконавцю попередньо готуватися до імпровізації. Джазові виконавці-імпровізатори, створюючи свої музичні композиції, планують майбутню імпровізацію більшою або меншою мірою, хоча результат завжди непередбачуваний. Імпровізація може бути підготовлена та створена до початку музикування, вивчена напам'ять і виконана, або вивчена напам'ять, але виконана із незначною імпровізаційною видозміною. Також використовуються підготовлені фрагменти, які у процесі творчого музикування можуть бути замінені на нові.

Важливим аспектом створення джазової імпровізації є її підготовка та планування. Саме тому *метод планування джазової імпровізації* спрямовано на формування в студентів вміння заздалегідь готуватися до створення імпровізаційного продукту. До таких прийомів належать: вміння визначити структуру майбутньої імпровізації, мелодичну та гармонічну побудову теми джазового стандарту, кількість тактів для імпровізації, розташування кульмінацій, основу для створення імпровізації (тема джазового стандарту або гармонічна основа). Необхідно обрати також доцільні прийоми мелодико-фігураційного, гармонічного, ритмічного, мотивного варіювання, побудови акомпанементу, які мають бути під час створення джазової імпровізації.

У джазі привертає до себе увагу і специфіка форми. Тема з варіаціями є найбільш типовою формою джазової музики. Такі твори складаються із структурно завершеної теми та подальшого ряду її варіацій (імпровізаційних корусів). Тема в джазі складається з двох контрастних музичних частин «А» і «В», які мають восьми-, дванадцяти-, рідше шістнадцяти тактову структуру. У більш ранніх формах джазу (традиційному та свінгу), майже завжди використовувалися дванадцятитактові блюзи, а також тридцятитактові пісні з восьми тактовими періодами («ААВА», «АА'ВА», «АВAB», або «АА'ВВ'»).

Форма імпровізації цілком і повністю визначається тими художніми завданнями, які ставить перед собою виконавець-імпровізатор. Кожна окремо взята імпровізація триває декілька квадратів і має бути закінченим цілим, що має «зав'язку», розвиток, кульмінацію і завершення. Саме тому *застосування методу групового джазового музикування* спрямоване на формування в майбутнього вчителя музики вміння імпровізувати в різноманітних за складом естрадно-джазових ансамблях, типових формах джазу (блюз, АА та ААВА) на основі популярних джазових стандартів, використовуючи прийоми мелодико-фігураційного, ритмічного, мотивного, гармонічного варіювання. Особливістю цього методу є вміння поєднати згадані вище прийоми створення джазової імпровізаційної горизонталі та вертикалі у ході творчого джазового музикування.

У практиці джазового творчого музикування традиційним залишається запис і вивчення сольних імпровізацій відомих виконавців. Така форма роботи дає змогу підвищити власний виконавський, інтелектуальний рівень не тільки музиканту-початківцю, а й досвідченому імпровізатору. Вивчення імпровізації сприяє розвитку музичного слуху, музичній уяві, пам'яті, дає змогу глибше розуміти логіку опрацювання матеріалу і музичне мислення окремих видатних імпровізаторів.

Необхідним чинником в опануванні джазової імпровізації є ознайомлення майбутнього вчителя музики з найкращими імпровізаційними соло відомих джазових виконавців. Виявлення основних прийомів створення імпровізаційної лінії, фразування, артикуляції, структурної організації дадуть змогу краще зрозуміти логіку створення імпровізації. Саме тому *метод аналізу джазових імпровізацій* спрямовано на формування вміння аналізувати імпровізаційні соло. Завдяки прослуховуванню та нотному аналізу імпровізацій видатних джазових музикантів студент матиме уявлення про специфічну мову джазу, внутрішню структуру імпровізаційного соло, інтонаційні звороти, фрази, а також накопичити слуховий і візуальний досвід мелодико-гармонічних побудов створення імпровізацій.

Метод практичних джазових вправ спрямовано на відпрацювання основних елементів мелодичної фігурації, прийомів джазової ритміки, видозміни гармонічної вертикалі, створення акомпанементу тощо. Особливістю цього методу є виконання вправ у різних тональностях, що сприяє формуванню слухо-зоро-рухового взаємозв'язку в майбутнього вчителя музики. Такий метод має сприяти поглибленню знань, розвитку музичного мислення, творчих здібностей, відповідних вмінь і навичок.

Висновки. Таким чином, навчання джазової імпровізації майбутнього вчителя музики є сучасною вимогою мистецько-освітнього простору. Імпровізація дає можливість висловлюватися музичною мовою в процесі активного творчого музикування, реалізувати свій творчий потенціал, самовдосконалюватися, розвивати спеціальні музичні здібності, музичне мислення, фантазію, уяву тощо. Застосування комплексу методів, як джазове мелодико-фігураційне, ритмічне, мотивне, гармонічне варіювання, створення джазового акомпанементу, аналіз джазових імпровізацій, планування джазової імпровізації, групове джазове музикування, практичних джазових вправ, сприятиме цілеспрямованому формуванню вмінь джазової імпровізації майбутнього вчителя музики у процесі інструментально-виконавської підготовки. Також навчання джазової

імпровізації сприяє формуванню вольових якостей особистості, комунікативності, ініціативності, сміливості, вміння ефективно приймати рішення.

Список використаних джерел та літератури:

1. Кинус Ю. Импровизация в джазе / Ю.Кинус // От фольклора до джаза : [сб. науч. чт.]. – Ростов н/Д : Изд-во Ростов. Гос. Консерватории им. С. В. Рахманинова, 2002. — С. 177 – 197.
2. Королёв О.К. Краткий энциклопедический словарь джаза, рок- и поп-музыки : термины и понятия / О.К.Королев. – М.: Музыка, 2006. – 168 с.
3. Олексюк О.М. Музично-педагогічний процес у вищій школі / О.М.Олексюк, М.М.Ткач. – К. : Знання України, 2009. – 123 с.
4. Шпаковская Е.Б. Джазовая импровизация как способ воспитания творческой индивидуальности исполнителя и слушателя : автореф. дис. на соискание учен. степени канд.пед.наук : 13.00.02 / Шпаковская Катерина Борисовна. – СПб., 2002. – 21 с.

**Аннотация
Павленко А.Н.**

Методические основы обучения джазовой импровизации будущего учителя музыки

В статье освещена специфика музицирования в джазе. Раскрываются особенности джазовой мелодики, ритмики, гармонии, формы. Доказывается, что владение навыками импровизации даёт возможность обогатить содержание и формы ознакомления студента с музыкальным творчеством. Джазовая импровизация предусматривает развитие эмоционально-рефлекторной способности будущего учителя музыки к мгновенному художественно-творческому воплощению личностных эмоционально-эстетических представлений и фантазий в музыкальном материале. Использование комплекса методов таких как джазовое мелодически-фигуративное, ритмическое, мотивное, гармоническое, варьирование, создание джазового аккомпанемента, анализ джазовых импровизаций, планирование джазовых импровизаций, групповое джазовое исполнение, практические джазовые упражнения способствуют целенаправленному формированию умений джазовой импровизации будущего учителя музыки в процессе инструментально - исполнительской подготовки.

Ключевые слова: будущий учитель музыки, джазовая импровизация, методы обучения, умения джазовой импровизации.

**Summary
Pavlenko O.M.**

Methodological Bases of Teaching Jazz Improvisation of the Future Teacher of Music

The article explains the specifics of making jazz music. It highlights the patterns of jazz melodic, rhythmic, harmony and form. It is proved that grasp of the skills of improvisation allows to enrich the the content and forms of acquaintance of a student with the music creativity. Jazz improvisation provides for the development of emotionally-reflexive ability of the future teacher of music to instantaneous artistic-creative embodiment of personal emotional-aesthetic conceptions and fantasies in the music material. Usage of the complex of methods such as jazz melodic-figurative, rhythmical, motive, harmonic, variation, creation of the jazz accompaniment, analyses of jazz improvisations, planning of jazz improvisations, group jazz performing, practical jazz exercises favour purposeful formation of skills of jazz improvisation of the future teacher of music in the process of instrumental-performing preparation.

Key Words: future teacher of music, jazz improvization, method of teaching, jazz improvization skills.

УДК 378.011.3-051:7.071

Пономарьова О.М.

кандидат педагогічних наук, доцент кафедри дизайну
Луганського національного університету імені Тараса Шевченка
(м.Луганськ)

Сутність і особливості підготовки фахівців мистецьких спеціальностей у вищих навчальних закладах України

Метою цієї статті є виявлення і визначення сутнісних ознак і особливостей процесу підготовки фахівців мистецьких спеціальностей у вищих навчальних закладах України. Сутність процесу підготовки фахівців мистецьких спеціальностей визначається особистісно-орієнтованим, професійно-діяльнісним і аксіологічним змістом підготовки фахівців. Систему професійної підготовки фахівців мистецьких спеціальностей необхідно розглядати з позицій інтеграції як багаторівневої системи внутрішніх і зовнішніх взаємозв'язків і взаємодій компонентів цілісного навчально-виховного процесу і соціокультурного середовища на основі мистецько-практичної (художньо-творчої, професійно-виконавської, мистецько-педагогічної) діяльності. Розглянуті сутнісні ознаки і особливості процесу підготовки фахівців мистецьких спеціальностей дають підстави стверджувати, що їх врахування є надзвичайно впливовим у визначенні стратегій і перспектив подальшого розвитку системи мистецької освіти.